

ÜSTÜN BİLGEN REINART

Kanada'dan 'Alçakgönüllü'

Bir Bergama Köylüsü

Abdullah Anar

Üstün Bilgen Reinart. Bir Bergama Köylüsü. Biz onu ODTÜ'deki Mc Donalds karşıtı gösterilerde Bergama Köylülerinin yanında tanıdık. Kanada'dan geldiğini ve ODTÜ'de öğretim üyesi olarak çalıştığını öğrendik. Kanada'da bir gazeteye Bergama Köylülerinin mücadelesini anlatırken bizden bir fotoğraf istemesi, öyküleri ve en güzeli bir kitabı ile tanışma fırsatı verdi bize. "Night Spirits". Kısaca Kanada yerlilerinin topraklarından sürülüp yersizleştirilmelerinin anlatıldığı kitabından kısa bilgiler aldık Üstün'den. Sonra yine Bergama sürecinde o güzel gülümsemesine ve kocaman yüreğine tanık olduk zaman zaman. Söyleşelim dedik bu kocaman yürekle.

ABDULLAH – Sevgili Üstün, sizin bana göre çok önemli bir kitabınız var. Kitabın ülkemizde ve dünyaya da yaşananla böylesine benzerlik taşımasına ve yazarının yani sizin Türkiyeli olmanıza karşın neden İngilizce ve enteresan bir şekilde İtalyanca baskısı var. Ya da neden Türkçe baskısı yok.

ÜSTÜN – Aslında olabilirdi. Fakat ben çok uzun süre Kanada'da yaşadım ve Kanada da iken bu yerli kabilesinin yaşadığı olaylar ve yaşadığı acılar bana çok çarpıcı geldi ve bunun unutulmamasını istedim. Türkiye'ye geldikten sonra ki bu 3-4 yıl ancak oluyor, beni çok etkileyen olay, benim Kanada'da yaşadıklarımın çok daha korkuncunun burada yaşandığını ve nerdeyse halk tarafından olağan karşılandığını gördüm. Öyle olunca, burada çok daha büyük acılar yaşanırken, Kanada yerlilerinin yaşadıklarını anlatacak olmak anlamsız ve gereksiz geldi bana.

ABDULLAH – Bu tespitiniz ilginç. Kanada'da yaşananları unutturacak ya da öneminin burada hissedilemeyecek olacağını düşünmeniz, burada yaşananları en azından geldiğinizde dışardan bakan birisi olarak, yaşananların belki de bizim tanımlayabildiğimiz ötesinde korkunç olduğunu gösteriyor. Ama biz şimdi yine de kitaba dönelim ve size soralım. Kitapta anlatılan nedir?

ÜSTÜN– Anlatılan, aslında, Kanada'da geleneksel yaşamını nerdeyse bir mucize olarak 20. Yüzyılının ortalarına kadar sürdürebilmiş, ve bunu sürdürebilmiş olmasını coğrafyasının korkunç vahşiliğine ve

Avrupalılar tarafından istenmemesine borçlu olan bir yerli kabilesinin, Dene'lerin öyküsüdür. Dene, Türkçe'de Eskimo denen ama Inuit derler ona, Inuit'lerin yaşadığı bölge ile daha güneyde yaşayan yerlilerin arasında yani tundrada kalan bölgede yaşayan insanlardır. Bu bölge hiç ağaçsız olan kutuplar ile güney arasındaki geçiş bölgesidir.

Bu insanlar, 1950'lere kadar Caribou sürülerini takip ederek göçebe bir şekilde yaşamışlardır. Baharda ve yazın vahşi meyveleri topluyorlar. Caribouyu sonbaharda avlayıp kara gömüyorlar ve bütün kış ondan yaşayarak, geçiniyorlar ve yaşamaya çalışıyorlar.

ABDULLAH – Caribou nedir?

ÜSTÜN – Caribou Kuzey Amerika'ya ait ren geyiği dediğimiz boynuzlu geyik. Korkunç bir coğrafya da yaşıyorlar. Amansız, acımasız.

ABDULLAH – Siz gördünüz mü oraları?

ÜSTÜN – Evet gördüm. Bu insanların bu coğrafya da yaşayabilmek için becerili, çalışkan, güvenli olmaları gerekiyor ve öyle olmuşlar. Avrupalıların onlara izin vermiş olmalarının bir nedeni de, Avrupalılara yararlı olmuşlar. Avrupalılar Kanada'ya geldikten sonra, 1950'lere kadar bu insanlar aynı zamanda av ve Avrupa pazarlarına kürk satma işi yapmışlar. Büyük bir beceri gerektiren bu işi yapıp çok ucuza Avrupalılara satmışlar.

NIGHT SPIRITS

THE STORY OF THE RELOCATION OF THE SAYISI DENE
ILA BUSSIDOR AND ÜSTÜN BILGEN-REINART

"A story about struggle, about vision"
– Ovide Mercredi

ABDULLAH - Pardon, 16. yüzyıldan 1950'lere kadar süren ve Kanada'nın belki de gerçek tarihi diyebileceğimiz dönemi bize özetleyebilir misiniz?

ÜSTÜN – 16. yüzyılda Kanada'da Dene'ler gibi yüzlerce kabile doğaya dost bir şekilde ve karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde yaşamını sürdürüyor. Bu senelerde Avrupalıların bu bölgelere ilk göçleri başlıyor. Gittikçe artan beyaz ya da Avrupalı nüfus 18. yüzyılda Kanada Devletini kurmaya başlıyor. Kendisine ve devlet geleneğine en büyük engel olarak gördüğü güneydeki bütün yerli kabileler ile 1871 ve 1876 arasında Kanada'nın güneyindeki Manitobua eyaletinde 5 farklı anlaşma yapıyor ve bu anlaşma ile yerliler topraklarının tüm haklarını Kral'a devrediyorlar. Daha sonra onları topraklarından çekip köy diyebileceğimiz rezervasyonlara koyuyor. Biz size bakacağız deyip biraz da paternal bir ilişki ile topraklarına el koyuyorlar. Toprakları ile beraber doğal kaynaklara, ziraat hakkına, yerleşme hakkına el koyuyorlar.

Kuzeyde Dene insanların da içinde olduğu gruplar, topraklarının verimsiz olmalarından ve avlanmalarının ve kürk elde etmelerinden dolayı (ki zor bir aktivite olduğunu vurgulamıştım) 1950'lere kadar bu baskının dışında kalıyorlar.

Güneyde yaşayan insanlar hareketsiz bir kesimde rezervasyonda yaşadıkdan sonra geleneksel yaşamlarını, özgürlüklerini, bağımsızlıklarını ve ne yazık ki kendi kendilerine saygılarını yavaş yavaş yitiriyorlar.

Orda korkunç bir çürüme oluyor. Ancak Kuzeydekiler çeşitli nedenlerle 1950'lere kadar varlıklarını sürdürüyorlar. Bu yıllarda Avrupa'da kürk ticareti çeşitli nedenlerle çöküyor. Avrupa'da kürke para veren kalmıyor. Fiyatlar çok düşüyor. İkinci neden ise Kanada devleti kuzeydeki bir kısım madenleri işletmeye ve bazı nehirlere baraj yapmaya karar veriyor. *Yani Kuzeyi de kullanmaya karar veriyorlar.* Fakat bu adamlar hala orda, alışılmış yaşam şekilleri ile yaşamlarına devam ediyorlar. Caribou avlıyorlar vs. Denilen şu : “Artık bu adamları Kanadalı yapmanın zamanı geldi. Artık bu yaşam biçimi geçersizdir. Bunları bu yaşam biçiminden kurtaralım”.

Buna gerekçe olarak da;”Bunlar çok fazla Caribou

öldürüyorlar ve böyle giderse Caribou nesli tükenecek”. diyorlar.

Alıyorlar bu insanları kuzeyde Churchill adında ve bana çok korkunç gelen bir kasabaya yerleştiriyorlar. Gerçekten bir gün geliyorlar uçakla ve tüm insanları uçaklara dolduruyorlar ve götürüyorlar.

ABDULLAH – Zorla mı?

ÜSTÜN – Zorla değil, fakat insanlara sormadan. O zaman yerlilerin Avrupalılara bir şaşkın hayranlığı var. Ne yazık ki !. Çünkü malları, mülkleri, alet edevatları ile geliyorlar. Bana yaşlı insanlar bunu böyle anlattı. “Kocaman bir siyah kuş gibi geldi uçak”. İnsanlar İngilizce bilmiyorlar. İtiraz etme şansları yok. Anlatmak, tartışmak yok. Gelmişler ve demişler ki “Pılınızı pırtınızı toplayacaksınız ve buradan sizi götüreceğiz”.

İnsanlar ne olduğunu anlamamışlar bile. Bana bunu anlattılar. 50'lerde bunu yaşayanlar var bana anlatanlar arasında. Bu kitapta onların anıları var. Alıyorlar insanları ve Churchill'in yanında prefabrik konutlara yerleştiriyorlar. Ama bu konutlar çok kötü.

Orda bu insanlar kırılıyor. Çürüyor, alkolizme düşüyor, şiddete başvuruyor. Yani korkunç bir çürüme yaşıyor. Bu kitabı benim yazmama neden olan, tam bu sırada doğmuş, bu çürüme döneminde 50'lerde burada büyümüş, bir kadın benim arkadaşım oldu. Bana çok ısrar etti “ne olur, bu yaşananların kitabını yaz benimle” diye. Sonra bu insanlar ölüyor ve bir nesil yok oluyor. Kanada hükümeti 1974'te diyor ki “biz bir yanlış yaptık galiba ve bu insanlar tekrar topraklarına dönsün”. Gidip orda bu insanlar bir köy kuruyorlar. Kendi eski topraklarında. Ama yaralı, korkunç acılı, alkolik. Yani sağlam ve becerikli insanlar, kırılmış insanlar oluyorlar ve hala orda yaşıyorlar. Bu kitap bunu anlatıyor.

Arkadaşımın 100 yaşında babaannesi hayatta idi ve kafası çok sağlamdı. Kitaba onun anıları ile başladık. Nasıl bir yaşam. O bize anlattı. Kadınların nasıl doğum yaptığını anlattı. Ondan sonra aşama aşama bu geçiş nasıl oldu. Yeni nesilde izler nasıl idi. Bu çöküş nasıl oldu, çürüme nasıl oldu. Ondan sonra son nesilden, onların yaşadıklarından, korkunç acılar, ölenler, donarak ölenler, yanarak ölenler var,

Tüm bunlar aslında küreselleşme denilen kapitalist sistemin bir saldırısı mı?

ÜSTÜN – Küreselleşme ve bir de başka şeyler var. Şöyle, bir gelişme modeli var. Özellikle batıda çok sorgulanmamış olan. Bu gelişme modeli doğayı saygısızca ve korkunç bir biçimde zedeleyen inciten bir model.

ABDULLAH – Biraz da hesapsızca galiba.

ÜSTÜN – Evet. Hem de insanların doğa ile olan bağlarını, insanlarla doğa arasındaki dengeyi, alçakgönüllülüğü yok eden bir yaklaşım. Alçakgönüllülük sözünü bilinçle kullanıyorum. Yaşarken alçakgönüllü olmak. Bu ne demek? İnsan olsun olmasın başka yaşayanlara saygı duymak, doğaya onun bir parçası olarak saygı duymak.

Batıda gelişmiş olan bir görüş ile, endüstriyalize olurken, kapitalizmin gelişmesine de çok büyük bir katkı sağlamış bakış ve gelişme modeli, bence yalnız bence değil, birçok yerde bu gelişme modeli sorgulanıyor. Bu gelişme modeli ne sürdürülebilir, ne de şimdi gelişmekte olan ülkelere model olarak sunulabilir. Ama bize empoze ediliyor. Bunun sonucu olarak sanıyorum batıda, örneğin Kanada'da 18. yüzyıldan beri empoze ediliyor. Türkiye ise topraktan zor kopan bir ülke. Toprakta koparma süreci Türkiye de çok acı yaşanıyor. Bu doğayı ve alçakgönüllülüğü yok sayan bir gelişme modelinin sonucu olarak görüyorum. Tabii küreselleşme bunun en azılı görünüşleri.

ABDULLAH – Küresel ekonomik yaklaşımın dünya halkları üzerinde, kendilerine yeni pazarlar yaratmak adına bir imha modeli söz konusu. Bunu IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar ile başarılı bir şekilde götürüyor. Gerçi Küresel Ekonomiye Karşı başlayan halk hareketleri onların uykusunu kaçırsa dahi Küresel yok ediciler gece gündüz çalışıyorlar. Belki de kapitalizmin başka çıkar yolu yok.

Size bir pazar yaratma ve pazar yaratırkenki bakış açısını anlatan bir kısa hikaye anlatayım. Aslında bu pazarlamacılara anlatılan bir örnek hikaye. Pazarlamacı nasıl olmalı ya da Pazar nasıl yaratılır gibi.

Bir ayakkabı firması satışlarının düşmesi nedeni ile kendine yeni pazarlar bulmak için bir pazarlamacı-

sını Afrika'ya gönderiyor. Afrika'ya giden bu pazarlamacı döndüğünde orada pazar olmadığını çünkü kimsenin ayakkabı nedir bilmediğini dile getiriyor.

Aynı firma Afrika'ya ikinci bir pazarlamacı gönderiyor. Bu pazarlamacı sevinerek dönüyor ve döndüğünde Afrika'da büyük pazar olduğunu çünkü kimsenin ayakkabı giymediğini belirtiyor.

ÜSTÜN - Hepsi çıplak ayak tabii.

ABDULLAH – Hepsi çıplak ayak tabii. Hepsinin alışkanlıklarını göz ardı ediyor, yeni bir alışkanlık empoze ederek ayakkabısına pazar bulmaya çalışıyor. Ayakkabı tabii ki bir örnek. Bu örneği bugüne taşırsak, araba ya da cep telefonu ile çeşitlendirebiliriz. Hiçbir ulaşım sorunu olmayan insanlar, araba almak için uğraşılıyor ya da mobil iletişim sorunu olmayan insanlar bugün her evde en az 2-3 cep telefonu bulundurup bütçelerinden önemli rakamları buna ayırıyorlar. Yaşamsal bir ihtiyaçmış gibi. Bunlar aslında bu bombardımanın bir parçası.

Biz de şimdi araba taksiti, cep telefon borcu ya da hiç kullanmadığımız özelliklerine para ödediğimiz pahalı buzdolaplarının taksitlerini ödemek için büyük bir sadakat ile çalışıyoruz.

Bana bu hikaye belki de endüstri ya da makina mühendisi olduğum için çok ilginç ve ikinci pazarlamacının haklılığı şeklinde bir etki uyandırmıştı.

ÜSTÜN – Çok ilginç gerçekten.

ABDULLAH –Evet, asıl 'pazar' bu. Bu pazara saldırmalı diyerek ikinci pazarlamacıyı akıllı bulmuştum. Ama şimdi baktığımda farklı düşünüyorum. Özellikle Bergama sürecinin bana öğrettiği bir şey bu. Bergama süreci öğreten bir süreç. Hiçbir şey yapamamış olsa bile bana bir şeyler öğretti. Belki bir çok insan da buna benzer şeyler söyleyebilir. Bergama sürecinde herkes bilimsel tezlerle ortaya çıkarken, Oktay Abi " Bilimsel tezlerinizi boş verin. Biz ne diyoruz ona bakın. Biz o topraklarda yaşayan insanlarız" dedi.

ÜSTÜN – Ne zaman Oktay Abi bunu söylemişti, hatırlıyor musun?

ABDULLAH – Oktay Abi bir çok panelde, söyleşide

bunu söyledi. En son ODTÜ'deki panelde dile getirdi. Dört bilimsel insan tartışıyor, tartışıyor. Tabii biz de bilimden yana insanlar olarak tartışmanın önünü kesmek istemiyoruz ama, Oktay Abi için özünü kaçırmayın diyor. İşin özü diyor, biz orda yaşayan insanlar olarak bu madeni istemiyoruz. İşin özü bu diyor. Devam ediyor. Bizi bu maden için ikna ettiniz mi, görüşümüzü aldınız mı? Bize bunu objektif olarak anlattınız da, evet haklısınız, hadi yapalım dedirttiniz mi? diye soruyor. Hayır, bize bunu dayattınız diyor. Konuşmasında da sürekli Aborijin'lerin ya da Kanada yerlilerinin mesajlarını kullanıyor.

Bu anlamda öğreten bir süreç tabii ki. Onlara soruyor Oktay Konyar ve bize öğretiyor. Ayakkabıcıyı haklı bulurken, insan yaşamına böylesine müdahaleye hakkımız olmadığını öğreniyorum.

Orda haklı bulduğum ayakkabı pazarlamacısı için sonra düşündüm ve dedim ki "Ne hakkımız var bizim buna". Dünya benim çizdiğim dünya değil ki. Dünya, kendi mevcut dinamikleri ile var zaten. Ben yorumlarım ya da bakış açımıyla dünyayı değiştirir isem, ne kadar renksiz olur değil mi? Benim doğrularım değildir hayatın doğruları. Belki de herkesin doğrularının bileşkesi.

ÜSTÜN – Biraz alçakgönüllülük ile demek istediğim bu galiba.

ABDULLAH – Aslında tam da bu bence. Ve alçak gönüllülük çok önemli kelime. Ya da sizin biçimlendirmenizle önemli bir işlev yükleniyor.

ÜSTÜN – Yani Normandy'nin EuroGold'un alçakgönüllü olduğunu düşünebiliyor musun? Bir an için olabilseler.

ABDULLAH – Aslında bu kelime bu anlamı ile bizim toplumsal ekolojide bir 'tahakküm' tanımımız var. İnsanın doğa üzerine tahakkümü, insanın insana tahakkümünden kaynaklanır.

ÜSTÜN – Aynen ve ben de buna bağlıyorum. İnsan doğaya tahakküm hakkını nereden buluyor? Bu alçak gönüllülüğün tam tersidir. Saygı ile ona bakmak var, bir de kendini üste çıkarmak var. Bu o kadar farklı bir görüş ki. Ve düşün, asırlarca batıyı bu yönetmiş ve şimdi bütün dünyaya empoze edilen bunun en

azılı ve hastalıklı biçimi. Neyse sanırım konudan uzaklaştık.

ABDULLAH – Bence uzaklaşmadık. Tam da konunun özünü yakaladık. Hatta alçakgönüllü kelimesi senin altını doldurduğun hali ile bu yazının başlığı bile olabilir.

ÜSTÜN – Tabii ki. Bence insan olarak doğaya karşı, insana karşı ve gelişmeye karşı alçakgönüllü olunabilir.

ABDULLAH – Aslında yazının başında alçakgönüllü kelimesi bana sığ gibi geldi. Ancak şu an ulaştığı anlamı ile artık bu kelimeyi kullanmalıyım diyorum. Şimdi buralarda komuyu bırakıp ya da yönümü değiştirip, biraz da sizi tanıyalım. Belki profesyonel söyleşici olsa idim başta sormam gerekirdi ama bu benim ilk söyleşim. Ve ancak şimdi sorabiliyorum. Üstün Reinart kim? Nerden geldi ve özellikle niye geldi? Onu da merak ediyorum aslında.

ÜSTÜN – Ankara'da doğdum. Çocukluğum Ankara'da geçti. Çok genç bir yaşta 17-18 yaşında Kanada'ya gittim. Kalmak için gitmedim. O yaşlarda kimse zaten bir yere kalmak için gitmez. Ama sonuç olarak kaldım. Çünkü orda üniversiteye gittim, orada evlendim. Orada çok sevdiğim meslek olan televizyon gazeteciliğine girdim. Çok sevdiğim diyordum, cidden de öyle idi. 1980'lerden sonra çok sevdiğim meslek olmaktan çıktı. Çünkü 80'lerden sonra baya sağa dönüş oldu Kanada'da. Bazı şeyler konuşulmaz, tabu oldu. Yazdığımız şeylere karışır olduklar, falan, filan.

Ancak Türkiye'ye gelme kararım annemlerin çok yaşlı olmaları ve ölmeden önce onlarla beraber olma isteğim nedeni ile oldu. Ama birde bir şey daha var; Kanada Türkiye ile karşılaştırılınca çok tuzu kuru bir ülke. İnsanları daha bireysel, imkanlar içinde.

ABDULLAH – Pardon bireysel derken daha birey olarak mı yaşıyorlar.

ÜSTÜN – Hayır. Köşeyi dönmek istiyorlar. Ben eve nasıl daha güzel bir eşya alırım. Ben nasıl daha güzel kendimi birey olarak ifade ederim. Bu orda önemli bir konudur. Bunun sonucu olarak sağlıksızlıklar da vardır. Bir birey kendi toplumundan ve başka top-

lumlardan kopunca o da bir sağlıksızlık getirir. Biraz da o var. Yani varlıklılığın getirdiği bir sağlıksızlık. Bir kopukluk var.

İlk geldiğimde Türkiye'ye annem, babam yaşlı diye idi. Ama şimdi, düşünüyorum çok tuzu kuru bir toplumda yaşamak istemediğimi düşünüyorum. İlginç değil mi? Ben ancak orda da çok tuzu kuru degildim. Yerliler ile haşır neşirdim. Onlar çok büyük zorluklarla, acılarla yaşarlar ama yaşadıkları ve gördükleri ile yoğun bir kültür ve iç zenginlik sahibidirlere. Tuzu kuru takımından daha canlı ve daha zengin olabilirler.

Şimdi Türkiye de yine azınlıkta olmayı sürdürüyorum. Sen de öylesin Abdullah. Bir şeyleri düşündüğün zaman, şu geçerli değer sistemi içinde azınlıkta oluyorsun.

ABDULLAH – Bu biraz da sürü mantığının dışında kalmak gibi bir şey galiba. Ne kadar başardığımız tartışılır tabii. Sizi tanımaya devam edelim. Türkiye de ne yapıyorsunuz?

ÜSTÜN – Türkiye'de ODTÜ'de İngilizce hocalığı yapıyorum. ODTÜ'yü çok seviyorum ama benim asıl yüreğimde olan ve yapmak istediğim şey, anlatılacak bir şeyleri anlatmak. Anadolu ile ilgili kitap yazmaya çalışıyorum.

ABDULLAH – Bu kitapla ilgili ip uçları var mı?

ÜSTÜN – Ne biliyor musun? Tabu konular. Anadolu'da konuşulamayan konular. Kanada'dan gelince bana çok ilginç geldi, bazı konuların konuşulamaması ve tabu olması. Kanada'da iken bunlara bakıyordum ve bana çok ilginç geliyordu Anadolu'nun etnik zenginliği. Mesela bu bir tabu konu. Fazla konuşulamıyor, deşilemiyor. Bu bir. İkincisi kadın cinselliği. Anadolu'da dünyanın en erken Ana Tanrıça kültürünün olması. Temalar bunlar biraz.

ABDULLAH – Bir buldozer geliyor ve bizi düzlemeye çalışıyor. Biz düz olmak istemiyoruz. Farklılıklarımızla, çeşitliliklerimizle bir arada ve zengince yaşamak istiyoruz. Ben birinden uzun, birinden kısa, birinden şişman ve birinden zayıf olmak istiyorum. Hepimizi aynı ölçüye sokmaya çalışıyorlar. Buna karşı ne yapmak lazım?

ÜSTÜN – Keşke bunun yanıtını bilseydim.

ABDULLAH – Ne yapmak lazım derken, bugünden yarına anlamında söylemiyorum. Belki uzun soluklu, belki bin yıllık bir mücadelede neler yapmalı.

ÜSTÜN – Abdullah ben alçakgönüllülükten söz ettim. Bunun yanıtını bilmiyorum. Küçücük, minicik bir insan olarak sana düşündüğümü söyleyebilirim. Bu farklılıkları buldozer gibi ezip giden güce karşı, yerelliğimizin, farklılığımızın bilincinde olmak ve onları bir çiçek gibi yetiştirmek gerek derim.

ABDULLAH – Biz mesela Prag'da küresel ekonomiye karşı eylem yaparken insanlar sordu; "Ne oldu, bugünden yarına ne değişti". Tabii ertesi gün bir şey değişmedi. Belki 100 sene sonra bir şey değişecek ve diyecekler ki bu mücadele Prag'da başladı ya da önemli bir viraj aldı.

ÜSTÜN – Ertesi gün de değişebilir.

ABDULLAH – Kesinlikle. Ama hiçbir şey olmayabilir de. Hiçbir şey olmasa dahi biz karşı koymamış olmanın ağırlığını hissetmeyiz. Mesela sizin kitabınız da bir karşı koymadır.

ÜSTÜN – Aslında bu karşı koyma konusunu konuşalım seninle. Çok düşünüyorum son zamanlarda ve Bergama sürecine yönelik çok düşünüyorum. Bence karşı koymanın sonucu o kadar da önemli değil. Karşı koymak, umutsuzluğa karşı canlılıktır, umuttur. Yaşamın güzelliğine evet diyen bir davranıştır.

ABDULLAH – Peki Bergama sürecini nasıl görüyorsunuz. Nasıl başladığını, nasıl evreler yaşadığını herkes üç aşağı, beş yukarı biliyor.

ÜSTÜN – Başında zaten ben burada yoktum. Ben Türkiye'ye geldiğimde Bergama süreci doruğundaydı. 1997'de biliyorsun Danıştay kararı çıkmıştı. Onu o hali ile bildim. Bergama sürecini Anadolu'nun çok tehlikeli, karanlık, kirletici bir dönem içinde onurlu, canlı, umutlu bir aydınlanış olarak görüyorum.

ABDULLAH – Birde enteresan bir süreç. Alishığımız militan tipleri yok orda. 60 yaşında, 80 yaşında militanlar var. Gelinler var, militan olarak öne çıkan. Sanki bize anlatılan bağımsızlık savaşlarına benzer bir profil var orda. O insanlar kendi toprakları ve yıllardır oturttukları yaşama biçimleri

için kıyasıya bir mücadele veriyorlar. Bir örgüt olarak orada süreci yönlendiremiyoruz, mücadelenin içine giremiyoruz.

ÜSTÜN – Ama ne güzel değil mi?

ABDULLAH – *Tabii ki. Çünkü, diyorlar ki, toprak ve yaşayış bizim. Nasıl yaşayacağımıza ve buna yapılan saldırıya nasıl yanıt vereceğimize biz karar veririz. Dediğimiz gibi öğreten bir süreç. Ancak bu köylülere gidip mücadeleyi anlatarak destek oluyorsunuz. Sizce nasıl diye soracağım ama bana göre büyük ölçüde kazanıyorlar ve yer yer kaybediyorlar. Şu anki durum tabii çok iç açıcı değil. Mücadelenin 12 yıl sürdürülmesi de bir başarı mıdır sizce?*

ÜSTÜN – Başarıdır.

ABDULLAH – *Bu arada ODTÜ'de siz onları ağırladınız. Onlar ODTÜ gibi Türkiye'nin ve Dünyanın seçkin bir üniversitesinde, Türkiye'nin ve Dünyanın seçkin insanları, öğreticileri olarak insanlara belki de ODTÜ'nün en güzel dersini verdiler.*

ÜSTÜN – Onlar bizim baş tacımız. Şahsine nine nasıl konuştu orda. Bergama Köylülerinin hiç bir yapaylıkları yok. Çıkar adına mücadele etmeleri diye bir şey yok. Bunu aşmışlar. Çok temiz bir hareket. Aralarında belki de bilinen koca ve karısı sorunları yaşansa dahi Bergama sürecinde bu altın madenine karşı direnişte, bu kadar pırıl pırıl kalabilen insanları takdir etmemek mümkün değil. Orda mıydın? Hatırlıyor musun?

ABDULLAH – *Ordaydım ve Şahsine ninenin konuşmalarını hatırlıyorum.*

ÜSTÜN – Sesi bu kadar onurlu ve sağlam ve içimizde titreşimler yaratan insanlar. Şahsine nine orda konuştu. O anda bir küçük Şahsine olmaktan çıktı. Kocaman oldu. Çok büyüdüler. Çoğaldılar.

ABDULLAH – *Çok oldular.*

ÜSTÜN – Evet ama karşılarındaki güç şu anda azılı bir güç. Şu anda anladığım kadarı ile moralleri sarsıntıda. Çünkü insanda hiçbir şey statik değil. Her şey dinamik. Çok güçlü olup çok sesini çıkararak pırıl pırıl insan, karşısında siyanürle altın çıkaran madenin önünden geçtikçe, suyu çekildikçe ki bana böyle

söylediler, umutsuzluğa düşüp kendine güvenini kaybedebiliyor. Kimse yalnız güçlü, yalnız parlak ve yalnız güzel olmuyor. Üzücü olan karşılarında ki gücün bu söylediğimiz alçakgönüllülükten, sevgiden yoksun olması.

ABDULLAH – *Hatta alçaklar. Yani hiçe sayan insanlar. Karşısındakini insan olarak değil bir madde alınıp satılan bir meta olarak görüyor. Aslında yine bu yönü ile Kanada'da ki egemenler ile benzeşiyorlar.*

ÜSTÜN – Konunun dışında belki ama sana bir şey söyleyeceğim. Bir belgesel yapmaktan söz ediyorduk biliyorsun. Üniversitede GİSAM denilen görsel işitsel bir merkez var. Orda ders veren bir adam var. Thomas diye. Alman ama Türkçe konuşuyoruz. Ona bundan söz ediyorduk. Bir şey söyledi çok akıllı bir şey söyledi. İçim cız etti. "Aaaa" dedi. "Çok önemli bunu belgelemek. Çünkü 10 yıl sonra orda hiçbir köy falan olmayacak. Bunu belgelemeliyiz. Arşivlemeliyiz."

Tüyerim ürperdi. Düşündüm. Belki de doğru. Dokuz aydır üretim yapıyor bu maden. Bu insanlar zehirle yaşamaya ne kadar dayanabilecek. Ya da zehir yataklarından kim zeytin alacak.

ABDULLAH – *Belki de bir yok oluşa hep birlikte tanık olacağız. Yeni bir Sayısı Dene kabilesi görmemeliyiz artık. Ben Prag hakkından bir yazı yazmıştım. Başlarken inadına Prag, inadına direniş demiştim. Bitirirken ise, "Bu öykü Seattle'da başladı ve Prag'da devam ediyor. Ve niceleri yazıyor bu öyküyü. Canımıza okuyanlara okutmak üzere..." Şimdi şöyle sürdürmeli, yok edicilere karşı direniş öyküleri her yerde devam ediyor. Bu kez Kanada kabilesinin yaşadıklarını yıllar sonra bize yaşatan Üstün, ömrünü mücadele, mücadelesini ömür kılmış. Oktay, Şahsine, Bayram, Süvet yazıyorlar bu öyküyü. Onların yazdığı yerden okuyup Uğur bu öyküyü yayıyor insanlara. Onun yaydığı yerden ki bir çiçek tohumlamasıdır bu, içine sevgi ekleniyor, umut ekleniyor, biz ekleniyoruz. Öyküler yaşamın asıl kahramanları tarafından, ruhu olan insanlar tarafından Dene'ler, Inuit'ler ve Bergama köylüleri tarafından yazılıyor. Yine canımıza okuyanlara okutmak üzere.*

1 Şubat 2002, Ankara